

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԻԱՐ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 49ԴԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ

Յարգելի ժողովականներ
և Բարեկամներ,

Այս սրահին մէջ հաւաքուած ենք այսօր, գումարելու համար Հ. Բ. Ը. Միութեան 49րդ Ընդհանուր ժողովը:

Ազգասիրական լուրջ պարտականութիւն մըն է որ կատարելու հրաւիրուած ենք, երբ հայութեան մեծագոյն հաստատութեան տարուան մը կհանրին, այսինքն 19.1 շրջանին, համապատկերը պիտի ունենանք մեր առջև, անոր իրազգործումներով պիտի ոգևորուինք և անոր ամբողջութեան, առաւել ևս բարգաւաճման համար պիտի խորհրդակցինք միասին:

Մեր պանծալի Միութիւնը քանի մը ամիսէն պիտի բոլորէ իր 57րդ տարեկիցը: Ազգին Արեւմտահայ հատուածին համար, որ զարբերով իր հայրենի բնագաւառին մէջ ամէն տառապանքի, հալածանքի, հարստահարութեան ենթարկուելէ վերջ, շուրջ կէս դար առաջ ջարդակոտորեցաւ և այսօր վերածուած է Սփիւռքի, մեր նախախնամական ընկերութիւնը միութեան զօրաւոր կապ մը, յոյսի պրքերակ մը և առաջնորդող փարոս մը ճանչցուած է միշտ: Մեր եկեղեցիէն վերջ, Հ. Բ. Ը. Միութիւնն է որ ներկայիս աշխարհի ամէն կողմերը ցիրուցան հայութեան համար համազգային միակ կազմակերպութիւնը կը հանդիսանայ, որուն զօրէին տակ կը փութան համախմբուիլ ու գործել մեր բեկորները, ուր որ ալ գտնուին: Հեռուոր Արեւելքի մէջ, Աւստրալիոյ Սիւնի բաղադրին նորահաստատ փոքրիկ հայ գաղութը, օրինակ, Նոյնիսկ հազիւ թէ իր եկեղեցին ունեցաւ, ինքնաբերաբար կազմեց նաև Բարեգործականի իր մասնաճիւղը: Այս սրտառու պարագան բացառիկ զէպք մը չէ, այլ մեր ինքնապահպանման բնագոյնի զօրաւոր արտայայտութիւններէն մէկը, ամէն կողմ:

Հոս հաւաքուած ենք ուրեմն, ազգային մեծ կազմակերպութեան մը գործերը քննելու և զայն միշտ կենսունակ, անասան և իր յառաջխաղացքին մէջ ամբապինդ պահելու միջոցներուն վրայ խորհրդակցելու համար:

Մերով և շնորհապարտ զգացումներով կ'ողջունեմ ձեզ բոլորը, որ եկած էք նախնական պարտականութիւն մը կատարելու: Ձեզի հետ միասին երախտագիտութեամբ կ'ողջունեմ նաև արտասահմանի մեր հարիւրաւոր մարմիններուն իրաւասու անդամները, որոնք փութացած են փոխանորդադրերով իրենց ձայնը լսելի ընել այս պատկառելի ժողովին մէջ:

այդ կերպով իրենց բնագոյնն ու ցատուքը յայտնելով տխուր երեւոյթի մը հանդէպ, որուն պիտի անդրադառնամ քիչ վերջ:

Նախամտաւ այս խօսքերէն ետք, կը փափաքիմ շատ համառօտակի կերպով մեր Միութեան արտաստովոր վերելքին մէկ պատկերը տալ, խօսուած թուանշաններով, ապա ներկայացնել մեր ճիգերը անոր միասնականութիւնը անխախտ պահպանելու համար, որպէսզի աւելի յստակութեամբ բմբռնէք ներքին զժողովութիւն մը որուն գլխաւոր ծաւրերը պիտի պարզեմ ձեր առջև:

1960-ի Ընդհանուր ժողովին մէջ մասնաւոր կերպով ծանրացած էի այն հակադարացի յառաջդիմութեան վրայ զոր Բարեգործականը կատարած էր իր Կեդրոնը 1940-ին Նիւ Եորք փոխադրուելէն ի վեր, միանգամայն շեշտելով թէ որքան վճռական եղած էր Ամերիկայի մեր կազմակերպութեանց զերը այս անօրինակ վերելքին մէջ: Իսկ 1961-ի Ընդհանուր ժողովին լայնօրէն բացատրած էի Միութեան իրաւական անձնաւորութեան, կանոնադրական բարեփոխութեանց և պատշաճեցումներու վերաբերեալ հարցերը, որոնք կապ ունին մեր գործունէութեան անարգել, ներդաշնակ ու արդիւնաւէտ ընթացքին հետ: Կարեւոր կը նկատեմ այս երկու կէտերը կրկին շեշտել:

Նախ կ'առնեմ Միութեան Նիւթական կացութեան, բարգաւաճումի պարագան:

Երբ Միութեան Կեդրոնը 1940-ին Նիւ Եորք փոխադրուեցաւ, ըստ եւրոպայի մէջ պատերազմուած անոր վերջին հաշուեկշիռին, 31 Դեկտեմբեր 1939 թուակիր, Բարեգործականի հարստութիւնը մօտաւորապէս 3,800,000 տօլար էր, տոմարական հաշուով:

Այս գումարին դէմ, այսօր ունինք հետեւեալ պատկերը:

Բարեգործականի հարստութիւնը տոմարական հաշուով մօտաւորապէս 11,000,000 է, իսկ իրական արժէքով կը հասնի 14,000,000 տօլարի:

Այս թուանշանները նկատի առնելով, կը տեսնենք թէ Միութեան հարստութիւնը 21 տարուան մէջ աւելի քան եռապատկուած է:

Հ. Բ. Ը. Միութեան ճշմարիտ վերածնունդին և անօրինակ կենսունակութեան այս իրակաւնութիւնը պէտք է խանդավառութեամբ լեցնէ անոր բոլոր անկեղծ հաւատաւորները:

Դրամագլուխներու տարիներու ընթացքին ունեցած աճումը, ներքին հաշուական յաւելումներէ զատ, գլխաւորաբար արգիւնքն է

նոր կտակներու և նուիրատուութեանց, որոնց գումարը 5 միլիոն տոլարէն աւելի է։

Գրեթէ ամէն տարի կանոնադրաբար ստացուած այդ կտակներն ու նուիրատուութիւնները, որոնք մասնաւորապէս կու գան Ամերիկայի շրջանակէն, անհրաքելի ապացոյցն են Միութեան ներկայ գեղեցիկարութեան հանդէպ մեր ժողովուրդին ցոյց տուած անվերապահ ստանձութեան, և խօսուին գնահատանքը՝ այս օրհնեալ կազմակերպութեան ամէնուրեք սրտով փրկարար բարեքնեալն։

Իր մնայուն հարստութեանց դուզնեմացաբար, ուժեղ չափով աճած են նաև Միութեան հասոյթները։

Թաւանաներու լոյսին տակ, հետեւեալ տպաւորիչ պատկերը կը ներկայանայ մեր աչքին առջեւ։

1906 - 1940, Միութեան հասոյթները եղած են 7,081,911 տոլար, անդի՝ սակին մինչև 1932 հաշուելով 5 տոլարէն և անկէ վերջ՝ Հին Այս գումարէն 4,576,470 տոլարը գործածուած է ազգագաղանկեան նպատակներու, և մնացեալը մասամբ տարուած է դրամագլուխներու և մասամբ ալ յատկացուած է վարչական ծախքերու։

Ուրեմն, 34 տարուան ընթացքին, միջին հաշուով տարեկան 132,000 տոլարի գումար մը տրամադրուած է Միութեան ձեռնարկներուն։

Իսկ 1940էն 1961, Միութեան հասոյթը եղած է 13,158,342-37 տոլար, որմէ 9,411,311-26 տոլարը յատկացուած է իր ձեռնարկներուն և մնացեալը մասամբ տարուած է դրամագլուխներու հաշուոյն և մասամբ ալ գործածուած է վարչական ծախքերու համար։ Ուրեմն 21 տարուան ընթացքին միջին հաշուով տարեկան գրեթէ 450,000 տոլար տրամադրուած է Միութեան ձեռնարկներուն, այսինքն նախորդ շրջանին աւելի քան երեք անգամը։

Այս բազդատական ցուցանիշները բնաւ նպատակ չունին մեր օրհնեալ կազմակերպութեան անցեալ շրջանի ծառայութիւնները թերզնահատելու։ Ազգին և մեր Միութիւնն է ան, նպարտ ենք անոր անցեալով ինչպէս ներկայով, և գիտենք թէ իր կարելին բրած է միշտ մեր ժողովուրդին համար։ Եւ սակայն մինչ մեծանուն Հիմնադիր Պօղոս Փաշայի մահէն վերջ, 1932ին, մեր ի ձեռին ունեցած հաշուեցոյցներէն բացորոշապէս կը տեսնենք թէ, մինչև Կեդրոնին Ամերիկա փոխադրուելը, անոր հասոյթներն ու ազգագաղանկեան յատկացումները կայուն լինակի մը մէջ կը գտնուին, այս երկրին մէջ ան վերանորոգուեցաւ, ուժեղացաւ, իր հարստութիւնը բազմապատուեցաւ և իր հայապահպանման գործերը ընդարձակուեցան ու կը շարունակեն ընդարձակուիլ տարուէ տարի։ Քիչ առաջ 21 տարիներու յատկացումներու միջին գումարը տուի, որ էր 450,000։ Այս գումարը տարուէ տարի աւելի կը բարձրանայ. օրինակ՝ 1959ին եղած

է կըր թիւով 792,000 տոլար, 1960ին՝ 543,000 տոլար, իսկ 1961ին՝ 669,000 տոլար։

Կուգե՛մ ուրիշ կէտի մը վրայ ալ ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել։ Մինչդեռ նախորդ շրջանին մեր Միութիւնը ունէր միայն երկու պարոց, Մեկգոնեան Հաստատութիւնը և Գարուհի Յակոբեան Նախակրթարանը, այսօր ունի 14 սեփական վարժարան, անոնց 4ը՝ երկրորդական կրթութեան՝ հայ սեռի առաջնաժողով։ Ասոնցմէ երկուքը միայն, Մեկգոնեանն ու Գարուհի Յակոբեանը՝ հիմա հայ սրբուի տաճարն են, կը հոգացուն իրենց յատուկ հիմնադրամներով, բոլոր միւսներուն ծախքերուն բացը Կեդր. վարչութիւնն է որ կը հոգայ։

Աւելցնեմ նաև որ այդ վարժարաններէն 11 հարաւ իրենց սեփական շէնքերը ունին, որոնք 922,000 տոլարի արժէք մը կը ներկայացնեն։

Նախորդ շրջանին, գոյութիւն չունէին նաև համալսարանական կրթութեան կենտրոններ։ Երբեք կայիշատակ Պօղոս Փաշայի այդ նպատակով հաստատած հիմնադրամը անկախ վարչութեան մը կողմէն կը մատակարարուէր։ Գրեթէ մէջ մինչդեռ հիմա տարեկան խոշոր գումարներ կը յատկացնենք այդ նպատակով։ Այլևս չեմ խօսիր առողջապահական և խնամատարական մեր ձեռնարկներուն և հայ կեանքին մէջ ամէն նեղութիւն ամբողջով համար մեր բնծայած օժանդակութեանց մասին։ Քիչ վերջ մեր Ընդհանուր Տեղեկագրէն պիտի տեսնէք թէ որքան ծաւալուն է մեր գործունէութիւնը, երբ, ինչպէս վերը բոխ, ԱՅ, 952-33 տոլար ծախսեր ենք 1961 տարեշրջանին համար։ Եւ այս գումարը գրեթէ ամբողջութեամբ ծախսուած է արտասահմանի մէջ։

Մեր Միութեան այսօրուան կատարած գործերը հրաշքի հաւասար բաներ են, և առիթ կը պարտինք այն իրողութեան, որ անոր Կեդրոնը ժամանակին Ամերիկա փոխադրուեցաւ։ Չեղի ծանօթ է թէ ինչպէս 1940ին, գերմանական բանակներու Ֆրանսա խուժումի նախօրեակին, Ամերիկան փրկարար ազատատնարանը եղաւ։ Բարեգործականին, որ փոխադրուեցան Միութեան հարստութիւնն ու գեղեցիկարութիւնը, Փարիզի Կեդր. վարչութեան իսկ տնօրինութեամբ։

Այսօր 22 տարիներէ ի վեր, ուրեմն, Միութիւնը հաստատուած է աշխարհի լուսադոյն և ամենէն ազատով երկրին մէջ և այս իրողութիւնը բացառիկ բախտաւորութիւն մը կը նկատուի մեր կազմակերպութեան այն բոլոր շրջանակներուն կողմէ՝ որոնք անոր բարեքն միայն կը բաղձան և նախանձախնդիր են անոր յառաջդիմութեան ու վերելքին, զերծ ըլլալով տեղական հաշիւներու և անձնական փառասիրութեանց նկատմաներէ։

Հարկ է անցողակի թուեմ նաև, ազատութեան պարագայէն անկախաբար, այն գեղեցիկ առաւելութիւնները, զոր իր Կեդրո-

նրին այս երկիրը գտնուելը երաշխավորած է Միութեան համար:

1. Ամերիկահայ Գաղութը, որ սկիզբ է առնում ի վեր Բարեգործականի արգասաւոյ գաղարկեցած է, երկրորդ Համաշխարհային Պատերազմէն վերջ շատ աւելի ուժեղ թափ մը տուաւ իր գործունէութեան: Ան իր մէջ կը հաշուէ Միութեան ամբողջ անդամակցութեան կէտը և մեր եկամուտները գրեթէ ամբողջապէս կը գոյանան անոր մասնատնտեսութեան աշխոյժ քանքերուն և անեման գոհացութեան ոգիին շնորհիւ:

2. Միութեան ստացած նորագոյն կտակներն ու նուիրատուութիւնները, տարեկան միջին հաշուով 200,000 տոլար, մեծ մասամբ Ամերիկահայերէն եկած են և կը շարունակեն գալ ամէն տարի:

3. Մեր սարքած մեծագոյն հանգանակութիւնները, կարօտեցոյ, ներգաղթի, Գաղութաշինութեան, Միութեան Յիսնամեակի, որոնց գումարը երկու-քուկէ միլիոն տոլարէն աւելի եղած է, արդիւնաւորուած են Ամերիկահայերու զմայլելի նուիրումին շնորհիւ:

4. Այս մեծ յաջողութիւնները արձանագրուած են, որովհետեւ 1945-ին, Ամերիկայի շրջանակը, Նիւ Եորքի կեդր. Վարչ. Ժողովի կարգադրութեամբ և մասնաւոր արտօնութեամբ, իրրեւ առանձին ընկերակցութիւն կազմակերպուեցաւ Ամերիկեան օրէնքով, այդ կերպով տուրքէ դերձ մնաց, և իր բարեփութեան նպատակներուն համար դրամ տուողները իրենց եկամուտի տուրքէն կարեւոր մասով մը իրենց սուսածը իրաւունք ունեցան զեզելու: Ամերիկեան շրջանակը այս դիւրութեան շնորհիւ իր ստացած գումարները կը փոխանցէր կեդր. Վարչութեան, որ իրրեւ Զուիցերիական օտար ընկերակցութիւն, նման դիւրութիւն մը չէր կրնար ընծայել իր նուիրատուներուն:

Չանագան չիլ հաշիւներով, մասնաւոր խմբակ մը՝ որուն մասին պիտի խօսիմ քիչ վերջ, կ'ուզէ միամիտներու վրայ այն տպաւորութիւնը թողուլ թէ Ամերիկայի կեդր. Յանձնաժողովը Բարեգործականէն զօրաւ առանձին ընկերութիւն մըն է և իր գրասենիքը ինք կը մատակարարէ:

Աւելորդ է այսպիսի ծիծաղելի ամբաստանութեան մը պատասխանել, բայց յիշենք հետեւեալ ազնայայտի իրողութիւնները.

ա. Իր կատարած բոլոր հանգանակութեանց գրասենիքը Ամերիկայի Յանձնաժողովը փոխանցած է կեդր. Վարչութեան:

բ. Իր ստացած բոլոր կտակներուն և նուիրատուութեանց գումարները, նոյնպէս, ամէն տարի յանձնած է կեդր. Վարչութեան, երբ անոնց վերաբերեալ գործողութիւնները վերջացած են: Մեր Ընդհ. Տեղեկագիրներուն մէջ այս փոխանցումները յիշած ենք ամէն տարի:

գ. 1942-ին, նոյնպէս կեդր. Վարչութեան յանձնեց իր մօտ կուտակուած բոլոր գրամները, որոնք կարգ մը գործնական պատճառներով ցարգ չէին փոխանցուած:

դ. Աւելորդ է յիշել թէ Ամերիկայի կեդր. Յանձնաժողովին գրամները սկիզբէն ի վեր կեդր. Վարչութեան տարեկան հաշուաւորութեան մօտ կազմած են, իրրեւ Բարեգործականի հարստութիւն:

1955-ին օրէնք մը անցաւ, որ կ'արգիւէր Ամերիկեան ընկերակցութեանց դրամ փոխանցել օտար ընկերութիւններու և միանգամայն տուրքէ դերձ պահել նուիրատուներուն գումարները:

Զ. Բ. Բ. Միութիւնը ծանր հարուած մը պիտի կրէր այս նոր օրէնքին տրամադրութիւններէն:

Այս կացութեան առջեւ, ու նկատի ունենալով նաեւ կարգ մը ուրիշ դժուարութիւններ, կեդր. Վարչութիւնը բացարձակ համոզում գոյացուց թէ Միութեան հարկ էր տալ Ամերիկեան բարոյական անձնաւորութիւն, որուն մասին կը խորհուէր արդէն քանի մը տարիներէ ի վեր, պահպանելու համար նիւթական առաւելութիւնները զոր կը վայելէր, ինչպէս նաեւ աւելի կանոնաւոր ընթացք մը ապահովելու համար անոր գործունէութեան:

Միութեան նիւթական կացութեան այս ուղեօրիշ պատկերը տալէ վերջ, այժմ կ'անցնիմ վերեւ յիշած կէտերէս երկրորդին, Պատկաւելի Ժողովի ձեռնարկէն համար անոր իրաւական գոյաւիճակին և կանոնադրական պատշաճեցումներուն վերաբերեալ հարցերը:

Չեմ կարծեր որ յարգելի ժողովականներուդ մէջ գտնուի ոեւէ մէկը, որ պահ մը միտքէն անցրնէ թէ արդեւք Զ. Բ. Բ. Միութեան բարոյական անձնաւորութեան փոփոխման որոշումը առանց շրջանակեցութեան տրուած է: Այդպէս չէ եղած բնու:

Այս փոփոխութիւնը կատարելու համար, երբ միանգամայն սահմանափակ ձեով կը պահուէր նաեւ Զուիցերիական Ընկերակցութիւնը՝ գլխաւորաբար Միութեան արտասահմանի կալուածներուն կապակցութեամբ և ապագայ զանազան հաւանականութեանց ինախատեսութիւն — կը շեշտեմ՝ այս փոփոխութիւնը կատարելու համար, աւելի քան երեք տարի ամերիկացի և զուիցերացի իրաւագէտներ հարցը իր ամէն կողմերով ուսումնասիրեցին, որպէսզի օրինակաւն բոլոր պայմանները լրացուին և յառաջիկային որեւէ բարդութեան առջիկ չտրուի:

Ամէն ապահովութիւն ունենալէ վերջ է որ՝ կեդր. Վարչութիւնը կանոնադրական բոլոր պայմանները լրացնող ահազին աշխատանքները խզճմտօրէն կատարեց, Միութեան բոլոր շրջանակները, բոլոր իրաւաստ անդամները տեղեակ պահեց ծրագրուած փոփոխութեան, անոնց գրաւոր կարծիքը ունեցաւ ի ձեռին և

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը Ամերիկեան իրաւական անձնաւորութեամբ օժտելու որոշումը 19 Փետր. 1955 թ. Ընդհանուր Ժողովին մէջ քուէարկուեցաւ 250 ի դէմ 2540 ձայնի ջախջախիչ մեծամասնութեամբ:

Այս կերպով մեր կազմակերպութիւնը իրաւական գետնի վրայ ունեցաւ զօրեղ նոր կառուցուածք մը և անոր շահերը դրուեցան աշխարհի մեծագոյն մէկ երկրին պաշտպանութեան տակ:

Մեզի կը մնար կատարել ուրիշ կարեւոր աշխատանք մը: Բարեգործականի մարմինները ունին 19 տարբեր երկրներու մէջ. ասոնցմէ ոմանց օրէնքները տեղական պայմաններու յատուկ զանազան տրամադրութիւններ ունին բարեխիղճական կազմակերպութեանց համար: Թէև մինչև այսօր այդ օրէնքները բնաւ արգելք չեն եղած որ մեր բոլոր շրջանակները գործեն Բարեգործականի անունով, կանոնաւոր յարաբերութեան մէջ գտնուին կեդր. վարչութեան հետ և իրենց մասնակցութիւնը բերեն մեր Ընդհանուր Ժողովներուն, բայց անոնց կացութիւնը աւելի ապահով ընելու համար նախաձեռնած էինք կանոնադրական զանազան պատշաճեցումներ կատարելու: Այս ուղղութեամբ որոշ քայլեր առնուեցան և տեղի ունեցան խորհրդակցական ժողովներ, բայց մեր ջանքերը ներկայիս առժամայ կերպով ընդհատուած են, Միութեան կեանքին մէջ տեղի ունեցող աննախընթաց և անհունօրէն ցաւալի ներքին անհամաձայնութեան մը հետևանքով, որ կը շարունակուէր աւելի քան երկու տարիէ ի վեր և որ ի վերջոյ պայքարի մը ձեւ առաւ ու հիմա յանգած է դատաւարութեան:

Հասկցաւ թէ կ'ակնարկեմ Փարիզի անշատողական խմբակին խոսվարարական գործունէութեան, որ եթէ անհունօրէն ցաւալի դժբաղդ մըն է մեր զմայելի կազմակերպութեան տարեգրութեան մէջ, ոչ մէկ խառնական ազդեցութիւն պիտի ունենայ անոր կառուցուածքին, ամբողջութեան ու ապահովութեան վրայ և ոչ ալ որեւէ ստուեր կրնայ բերել անոր հմայքին:

Իրաւամբ պիտի հարցնէք թէ ինչո՞ւ թոյլ տրուեցաւ որ սկզբնական անհասկացողութիւն մը հետզհետէ աւելի սուր հանգամանք մը առնէ և ներկայ ընդվզեցուցիչ կացութեան առջև գտնուինք:

Այս մասին ընդհանուր գաղափար մը կազմած էք անշուշտ կեդր. վարչութեան 31 Հոկտեմբեր թուակիր պաշտօնական Զեկոյցէն և անոր ընկերակցող Զարեհ Պէյ Նուպարի նամակէն, որոնք հրատարակուեցան թերթերու մէջ ու նաև առանձին տետրակով մը: Այժմ տպագրութեան մէջ է, նոյնպէս, երկար յուշագիր մը, որ այս հարցին բոլոր ծալքերը կը պարզէ Միութեան անդամակցութեան առջև:

Համառօտակի ըսեմ թէ ոչ մէկ չղայնութիւն, անհամբերութիւն և անբարեացակա-

մութիւն ցոյց տուինք Միութեան բարձրագոյն շահերուն համապատասխան և բանաւոր լուծումի մը յանգելու համար:

Ունեցանք անվերջ թղթակցութիւններ, բազմաթիւ հանդիպումներ, խորհրդակցութիւններ, բայց երևութապէս պահ մը խաղաղելէ վերջ, Փարիզի մարզիկը, քանի մը պարագլուխներու զեկավարութեամբ, ասանք անգամ մը նորէն վերսկսան իրենց պայքարը, իրենց յամառ հետապնդումին միակ նպատակ ունենալով Միութիւնը պառակտել և երկուքի բաժնել զայն:

Այս դատապարտելի ծրագրով ալ, անցեալ Ապրիլին իրենց Միջ-Մասնաճիւղային Ժողովին մէջ, ապօրէն ընտրութիւն մը կատարելու տալով ինքզինքնին անկախ Մարմին հռչակեցին: Իրենց կազմը միշտ նշանակած է կեդր. վարչութիւնը և միշտ համարատու մնացած են անոր, որով իրենց այդ յայտարարութիւնը ոչ մէկ արժէք կրնար ունենալ: Այս պայմաններուն մէջ, կեդր. վարչութիւնը պարտաւորուեցաւ զիրենք պաշտօնէ դադարեցնել և առժամեայ կերպով տեղական ընթացիկ գործերու մատակարարութիւնը միայն յանձնեց իրենց, միանգամայն խորհելով թէ կրնան ցնցուիլ և անդրադառնալ որ այդ կամակոր ընթացքը կարելի չէ շարունակել: Բայց մեծ յաւակնութիւններով լեցուած անձերէ նման ինքնաքննութիւն մը ակնկալել բարեմտութիւն էր մեր կողմէ:

Իրենց պաշտօնին վերջ տուող մեր նամակը դեռ ձեռքերնին չհասած՝ բանաւորութեան ամէն սահման դիմ անցնելով, մեզի ցունիս ձեռնակիր ազդարարութիւն մը զրկեցին՝ բռնելով թէ կեդր. վարչութիւնը չեն ճանչնար, ինքզինքնին առժամեայ կեդր. վարչութիւն հռչակած են և իբրև վերին մարմին հրամաններ կ'արձակէին մեզի: Բացորոշ էր թէ այս մարդոց նպատակն էր ոչ մէկ ծայրայեղութեան առջև կանգ առնել Միութեան ծոցին մէջ աւելածութիւն մը ստեղծելու, ամէն բան տակնուվրայ ընելու համար:

Իրենց հետ մեր յարաբերութիւնները խզեցինք և Փարիզի մէջ մեր ունեցած ձեռնարկներուն վերահսկողութիւնը մասնաւոր ներկայացուցիչի մը յանձնեցինք: Իրենց Ժողովին անդամներէն մէկն է ան, մէջերնին ամենէն հինը, որ իր ընկերներուն պառակտիչ գործունէութիւնը սկիզբէն ի վեր դատապարտուած է և այժմ անոնցմէ բաժնուած: Իրենցմէ բաժնուած են նաև ուրիշ աղին և հաւատաւոր Բարեգործականի անդամներ:

Ամառնային արձակուրդէն վերջ, անձնապէս կրկին փորձ մը բրի այս մոլորեալ մարդիկը զդատաւորութեան հրաւիրելու, բայց այդ ջանքերս ալ ի դերև ելան:

Իրենց հետ ունեցած այդ վերջին տեսակցութենէս երեք շաբաթ ետք, Հոկտեմբեր 10 ին, ասոնք լողանի մէջ դատ բացին կեդր. վար-

չութեան ղէմ, և ոչ թէ միայն 1955-էն առկին Միութեան օրինական կարգ ու սարքին ֆնջումը կը պահանջեն, այլև 1940-ին Ամերիկա փոխադրուած անոր կեղերն կ'ուզեն փարիզ վերադարձնել:

Աւերին կայ տակաւին՝ իրենց այս ծրագիրը իրականացնելու երազով, դատարան ներկայացուցած իրենց բողոքին մէջ միմիայն ինքզինքնին ցոյց կու տան իբրև Բարեգործական հաստատրիմ անդամները: Ամերիկայի մեր բոլոր կազմակերպութիւնները և արտասահմանի մեր այն բոլոր շրջանակները որոնք կարևոր պատճառներով տեղական իրաւական անձնաւորութիւն և մասնաւոր կանոնադիր ունին, չ. Բ. Ը. Միութեան բնատնիքէն դուրս կը ձգեն և զանոնք իբրև օտար բնկերութիւններ կը նկատեն: Այս կերպով կ'ուզեն քուէի իրաւունք վերկել Միութեան գրեթէ ամբողջ գանձումը, նոյն իրաւունքներ վերադառնել միայն Ֆրանսայի մէջ մատի վրայ համարուող իրենց հետեւորդներուն և այդ խաղով ալ իրենց մատակարարութեան տակ ունենալ Միութեան հարստութիւնը:

Դատարանի հարցը ոչ մէկ վրդովում կը պատճառէ մեղի, և ինչպէս վերը բոլի՝ անորէ կերպով արատ չի կրնար բերել Միութեան անունին և համբաւին: Բարեգործականը հայ ժողովուրդինն է և անորը պիտի մնայ միշտ, իր ամբաղուտ ու միաձոյլ կառուցուածքով, և անկէ մասնիկ մը իսկ քանի մը արկածախնդիրներու քմայքին տակ պիտի չզրուի երբէր:

Միութեան այս թշնամիները — որովհետև ուրիշ անուն կարելի չէ տալ այս մարդոց — ղէջ երազէ մը արթնցածի պէս իրենց առաջին ցնցումը ունեցան արդէն և պիտի ունենան հետզհետէ:

Դատը բանալէն անմիջապէս վերջ, օգտուելով մեր բացակայութենէն, լոգանի հաշտարար տակնային կողմէ Միութեան գործունէութիւնը մը՝ խնամակալ մը կարգել տուած են, անհիմն պատճառաբանութիւններով: Թէև իրականին մէջ այդպիսի խնամակալ մը ոչ մէկ կերպով կրնայ կեղր. Վարչութեան գործունէութեան վրայ ազդեցութիւն ունենալ, բայց այս լուրը իմանալէ վերջ հարկ եղած քայլերը իսկոյն առինք և դատարանը ոչ միայն առկայեց այդ պաշտօնէնային ձեւակն իշխանութիւնը, այլև մեր փաստաբանէն նոր ստացուած նամակի մը համաձայն՝ բացարձակ ապահովութիւն ունինք թէ այդ պաշտօնն ալ պիտի ֆնջուի:

Եւ սակայն Փարիզի մարդիկը այս ղէպքը ամբողջարական ազմկարարութեան առիթ մը բրին: Տեղւոյն Միութեան օրկան ՇէնԱրմիի վերջին թիւին մէջ իրենց բացած դատին կապելով՝ Զեկոյց մը հրատարակեցին խնամակալին մասին, ցոյց տալու համար թէ կեղր. Վարչութեան ղէմ օրինական միջոցներ ձեռք առած

են Միութեան հարստութեան պաշտպանութեան համար: Իրենց այդ յօխորտանքը յօդացուցաւ, ինչպէս որ բացատրեցին:

Անոնք, պահ մը դատարանին բարեմտութիւնը շահագործելով, իրենց ձեռք բերած այդ որոշումէն զինովցած՝ նոյն ղեկոյցին մէջ կոչ բրած էին Միութեան բոլոր շարքերուն, «Թախսեձագին խնդրելով» — առնոր իրենց բառերն են — որ այս Ընդհանուր ժողովին շմասնակցին իբրև աղօթքն հաւաքովի:

Միտքերու մէջ չփոխութիւն յառաջ բերելու, գայթակղութիւն ստեղծելու նպատակով, անցեալ Ապրիլի իրենց գումարումէն ի վեր, անոնք անդադար առնալուցութիւններ, թաուցիկներ ու շրջարեականներ տեղացուցած էին ամէն կողմ, որոնց ոչ մէկ կարևորութիւն արուած էր Միութեան բազմահազար հաւատարմներուն կողմէ:

Իսր արամարձանքով զիմաւորուցաւ նաև Ընդհանուր ժողովը պղծորի ենթակելու իրենց շարանեղ կոչը: Ոչ միայն Մերձաւոր Արեւելքի մեր բոլոր շրջանները սոփարականին նման իրենց փոխանորդադիրները ղրկած են, այլև Լոնտոն, Մանչեսթըր, Միլան, Վիեննա և Յուճատան իրենց ձայները հապուցած են մեղի ու նաև Ֆրանսայէն մասնաձեւերներ, որոնցմէ մին խստօրէն կը դատապարտէ Փարիզի մարդոց քանդիչ գործունէութիւնը:

Իսսքս կը վերջացնեմ հոս: Զանալի դրական, շօշափելի տուեալներով ներկայացնել թէ ի՞նչ բարձունքի հասած է այսօր չ. Բ. Ը. Միութիւնը և ի՞նչ փրկարար դեր մը կը կատարէ հայ ժողովուրդին համար, ծառայութեան լայնածաւալ գաշտի մը մէջ:

Միւս կողմէն, ցաւով պարտաւորուցայ մատնանշել թէ, Միութեան ազգաշէն ոգիին անհաղորդ, անոր կատարած հրաշքներուն հանգէպ պաղ և անտարբեր մարդիկ, զանազան անխոստովանելի և մեղի անձանթնպատակներով և կիրքէ ու փառամոլութենէ մզուած, ի՞նչպէս կ'ուզեն հարուածել դայն:

Զուիցերիական դատարանին վճիռէն առաջ և անկէ ի վեր, անոնք արդէն առարկան դարձած են ոչ միայն Միութեան հաւատաւորներու զանգուածին՝ այլև բովանդակ հայ ժողովուրդին քաճահրանքին, ցատումին և անխնայ դատապարտութեան:

Այս մասին ոչ մէկ սրտցաւ և ազգասէր հայ կրնայ որիւ տարակոյն ունենալ:

Այս ապահովութեամբ, կը խնդրեմ որ ձեր շատ հասկնալի վրդովումը զսպէք և սրտի անդորրութեամբ կատարէք ձեր շինարար աշխատութիւնները, որոնց կատարեալ յաջողութիւն կը մտղթեմ, և բացուած կը յայտարարեմ չ. Բ. Ը. Միութեան 49-րդ Ընդհանուր ժողովը:

Նիւ Եորք, 15 Գեկտեմբեր 1962